

Rèn luyện kỹ năng làm đồ dùng dạy học, đồ chơi cho sinh viên ngành Giáo dục mầm non

Trịnh Thị Lan*

*ThS. Khoa Giáo dục mầm non, Trường Đại học Hồng Đức

Received: 10/01/2024; Accepted: 18/01/2024; Published: 22/01/2024

Abstract: Teaching utensils and toys both satisfy the needs of learning and playing, making children's activities more skillful, resilient and harmoniously balanced development, good participation in social life. Therefore, training and skills in making teaching aids and toys for Preschool students are extremely necessary, equipping them with knowledge, basic skills to apply in making teaching aids, decorating schools and organizing shaping activities according to topics and themes. Meet the needs of digital transformation in current preschool teacher training.

Keywords: Making teaching aids, toys, and preschool education

1. Đặt vấn đề

Đồ dùng dạy học và đồ chơi (ĐDDH và ĐC) hết sức cần thiết đối với trẻ Mầm non, giúp trẻ tìm hiểu, khám phá thế giới xung quanh. ĐDDH và ĐC vừa làm thỏa mãn nhu cầu học tập, vui chơi, làm cho hoạt động của trẻ thêm khéo léo, dẻo dai và phát triển cân đối hài hòa. Bởi vậy, rèn luyện, kỹ năng làm đồ dùng dạy và đồ chơi (ĐDDH và ĐC) cho sinh viên (SV) ngành Giáo dục mầm non là hết sức cần thiết nhằm trang bị cho các em những kiến thức, kỹ năng cơ bản để vận dụng vào việc làm ĐDDH và ĐC trang trí trường lớp và tổ chức hoạt động tạo hình theo các chủ điểm, chủ đề.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. ĐDDH và ĐC trong trường Mầm non đối với việc giáo dục và phát triển tính sáng tạo cho trẻ

Với đặc thù của ngành học Mầm non “Học mà chơi - chơi bằng học”. ĐDDH và ĐC hết sức cần thiết đối với trẻ Mầm non. Giúp trẻ tìm hiểu, khám phá thế giới xung quanh, tiếp thu bài học một cách nhiệt tình và sinh động. ĐDDH và ĐC giúp các em có niềm vui trong hoạt động, khi cùng chơi với các bạn, niềm vui đó được nhân lên gấp bội, đồ chơi giúp trẻ làm quen với những đặc điểm, tính chất của nhiều đồ vật, biết được công dụng của chúng trong sinh hoạt, lao động và cuộc sống của con người với con người trong xã hội dần dần biết hòa nhập vào các mối quan hệ đó. Theo Maksim Gorky (1868-1936), ĐC là những tác phẩm nghệ thuật rất phù hợp với đặc điểm tâm lý và trình độ nhận thức của trẻ nhỏ, vẻ đẹp của ĐC luôn làm cho trẻ ngạc nhiên, thích thú và những trạng thái xúc cảm đó chính là bước khởi đầu để hình thành sự hiểu biết, là con đường dẫn dắt trẻ nhận thức thế giới xung quanh.

Như vậy, ĐDDH và ĐC là cầu nối giữa trẻ nhỏ với thế giới tự nhiên và đời sống xã hội, chúng là thành phần cơ bản tạo nên một môi trường giáo dục với những điều kiện dạy học hấp dẫn, đáp ứng nhu cầu phát triển của trẻ nhỏ. Trong quá trình chơi với đồ chơi trẻ được trải nghiệm những ấn tượng, những kinh nghiệm từ cuộc sống, mở rộng hiểu biết, thỏa mãn những nhu cầu vận động, nhận thức và giao tiếp. Vì vậy ĐDDH và ĐC tác động đến sự phát triển khả năng nhận thức và sáng tạo thúc đẩy sự phát triển xúc cảm - tình cảm của trẻ em. Trong quá trình chăm sóc giáo dục trẻ theo hướng tích cực chủ động hiện nay, trong học tập cũng như hoạt động vui chơi, dưới sự gợi ý hướng dẫn chơi của GV, ĐDDH và ĐC không những phải thực hiện đầy đủ các nguyên tắc làm đồ chơi, đảm bảo tính giáo dục, tính thẩm mỹ cao, an toàn, khoa học, hiện đại mà phải phù hợp với cách nhìn của trẻ, phù hợp với phong tục, tập quán và cách tư duy của từng dân tộc, vùng miền, đồng thời ĐDDH và ĐC phải làm theo hướng có thể phục vụ nhiều bài học hoặc trò chơi khác nhau một cách liên hoàn. Trẻ được hoạt động với các loại ĐDDH và ĐC này không những làm trẻ vui thích, trân trọng, yêu quý đồ chơi mà còn giúp trẻ phát huy trí tưởng tượng óc sáng tạo và thể lực phát triển toàn diện.

Mảng đồ chơi tự tạo rất phong phú và đa dạng về thể loại cũng như chất liệu. ĐDDH và ĐC làm từ gỗ, làm từ tre, nứa, trúc, mai, vầu, song mây; làm từ hạt; làm từ lá cây; làm từ các loại giấy, bìa; làm từ vải, len, sợi và các phế liệu. Sử dụng ĐDDH và ĐC trong quá trình học tập tạo nên sự phát triển toàn diện cho trẻ. Một trong yếu tố tạo nên một giờ tạo hình thành công đó là đồ chơi hay mẫu trực quan sinh động, cuốn hút trẻ, kích thích hứng thú ở trẻ. Khi quan sát đồ chơi

hay mẫu cho hoạt động tạo hình, trẻ thích thú ngắm nhìn, tìm hiểu đồ chơi thông qua các giác quan, trẻ tập suy nghĩ, tìm kiếm, lựa chọn và học cách giải quyết vấn đề từ đó giúp trẻ hình thành các biểu tượng và dễ dàng thực hiện sản phẩm tạo hình. Đồ chơi cho hoạt động tạo hình luôn tạo cơ hội cho trẻ trải nghiệm, mở rộng các kinh nghiệm, giúp trẻ có hiểu biết đầy đủ, sâu sắc hơn về đối tượng.

2.2. Thực trạng việc rèn luyện kỹ năng làm đồ dùng dạy học, đồ chơi cho SV ngành Giáo dục Mầm non

Những năm gần đây, các trường sư phạm đã và đang xác định việc nâng cao chất lượng của hoạt động rèn luyện và phát triển năng lực nghề nghiệp (làm đồ dùng dạy và đồ chơi) cho SV sư phạm nói chung, khoa GDMN nói riêng là một nhiệm vụ có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong quá trình tổ chức đào tạo. Việc rèn luyện, phát triển kỹ năng làm ĐDDH và ĐC cho SV khoa GDMN đã được tiến hành thường xuyên, tạo cơ hội, điều kiện để SV nâng cao năng lực, chuẩn bị tốt cho hoạt động dạy học và rèn nghề sau khi tốt nghiệp. Tuy nhiên, hoạt động này vẫn còn một số những tồn tại cần khắc phục:

- Mỗi GV cần nhận thức và có quan niệm đúng hơn nữa về hoạt động rèn luyện và phát triển năng lực nghề nghiệp (làm ĐDDC), nghĩa là hoạt động phải được thực hiện liên tục và thường xuyên trong suốt khóa học. Hoạt động này giúp SV thực hành một cách có hệ thống những kỹ năng, kỹ xảo trên cơ sở củng cố, mở rộng tri thức về chuyên môn nghiệp vụ, nâng cao tinh thần trách nhiệm và bồi dưỡng tình cảm nghề nghiệp, giúp SV được tập dượt và thử sức trong các hoạt động.

- GV cần chú trọng đến việc đổi mới và vận dụng sáng tạo các phương pháp dạy học phù hợp với thời đại công nghệ 4.0; vẫn còn những GV dạy theo phương pháp dạy học truyền thống, chưa phát huy hết tác dụng, vai trò của công nghệ thông tin trong dạy học để đạt hiệu quả cao cho chất lượng đào tạo. Bên cạnh đó giám sát, đánh giá việc rèn luyện, phát triển kỹ năng làm ĐDDH và ĐC của SV chủ yếu chỉ dựa vào kết quả bài tập và bài kiểm tra.

- Một số GV khi giảng dạy lý thuyết và thực hành chủ yếu sử dụng hình minh họa có sẵn, chưa biết kết hợp hài hòa giữa tài liệu có sẵn với hình minh họa trực tiếp để làm phong phú cho bài giảng.

- Khi hướng dẫn SV thực hành GV cần thể hiện sự nhiệt tình, tư vấn cho SV biết cách nghiên cứu, tìm tòi, sáng tạo và rèn luyện kỹ năng tạo hình, đặc biệt là kỹ năng lựa chọn vật liệu, chất liệu, kỹ năng cắt, xé tạo hình tượng, cách xếp bố cục và sử dụng màu sắc hài hòa, phong phú để tạo ra những sản phẩm có chất

lượng cao.

- Với SV về năng lực còn nhiều hạn chế, ý thức tự rèn luyện nghề nghiệp chưa cao thậm chí việc tự học thiếu tự giác, mang tính đối phó, phụ thuộc nhiều vào việc hướng dẫn, chỉnh sửa của GV. Bên cạnh đó có những SV còn sao chép (copy) nguyên hình ảnh đã có sẵn trong tài liệu hoặc bài của bạn để làm thành bài của mình mà không chịu tòi sáng tạo, đặc biệt còn có những SV chỉ làm bài theo cách đối phó “miễn là qua” dẫn đến bài tập của SV giống nhau nhiều, chất lượng không cao.

- Mặt khác nguồn đầu vào của môn học không tổ chức kiểm tra năng khiếu chuyên môn, các kiến thức về môn học được trang bị ở các cấp học cơ sở còn sơ sài mang tính hình thức, vì vậy khi tiếp xúc với môn học SV còn rất bỡ ngỡ.

2.3. Yêu cầu khi làm ĐDDH và ĐC

2.3.1. Đồ chơi phải phù hợp các nhiệm vụ giáo dục

- Đồ chơi phải phù hợp với từng lứa tuổi. Về hình dáng, màu sắc, cấu tạo của đồ chơi phải được trẻ em yêu thích, đồ chơi đẹp là nguồn cảm hứng, kích thích trẻ suy nghĩ và hoạt động tay chân.

- Đồ chơi phải phù hợp đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi và phù hợp với nhận thức giáo dục trẻ.

2.3.2. Đồ chơi phải đảm bảo tiêu chuẩn vệ sinh an toàn cho trẻ

- Trẻ em hàng ngày tiếp xúc với đồ chơi, vì vậy đồ chơi làm cho trẻ phải đảm bảo đúng yêu cầu tối thiểu về vệ sinh an toàn. Đồ chơi phải sạch sẽ, không sắc nhọn gây nguy hại đến trẻ.

- Chất liệu làm đồ chơi dễ lau chùi, không độc hại, kỹ thuật làm đồ chơi khi chấp ghép phải chắc chắn để trẻ chơi thực sự an toàn

2.3.3. Đồ chơi phải đảm bảo tính khoa học, tính dân tộc và tính thực tiễn

a) *Tính khoa học*: Đồ chơi giúp trẻ làm quen với các định luật cơ bản về vật lý ở mức độ đơn giản: như chơi chong chóng, chơi xe đẩy có đèn quay... hình thành cho trẻ những khái niệm, tính tổng hợp, khái quát, logic. Cấu tạo đồ chơi phải nói lên được tính khoa học như: Tỷ lệ, kích thước, cấu trúc... Các bộ đồ chơi ấy phải phù hợp với các hoạt động chơi.

b) *Tính dân tộc*: Đồ chơi phải thể hiện được phong cách dân tộc như búp bê có hình dáng, trang phục của người Việt Nam. Tranh lô tô có những cảnh vật gần gũi với môi trường xung quanh trẻ. Đồ chơi cho trẻ cần chọn đề tài thể hiện bản sắc dân tộc như đồ chơi dân gian, đồ vật, tranh ảnh minh họa cho các câu chuyện cổ tích Việt Nam.

c) *Tính thực tiễn*: Đồ chơi của trẻ gắn với cuộc sống thực tiễn trẻ em. Cần biết tận dụng nguồn nguyên

vật liệu thiên nhiên, vật liệu tái chế vào việc làm đồ chơi cho trẻ, để tạo ra những sản phẩm như: Mặt nạ, mũ múa, con giống, con dơi, cái trống, cái phách... Đồ chơi phong phú, góp phần giáo dục trẻ nhiều mặt trong học tập, cũng trong sinh hoạt cuộc sống hàng ngày.

D) *Tính thẩm mỹ*: Đồ chơi cần phải đẹp, trong sáng, lành mạnh sẽ rất hấp dẫn trẻ chơi. Giúp cho sự hình thành và phát triển năng khiếu mỹ thuật ở trẻ. Dù đồ chơi làm bằng chất liệu gì, dùng để chơi lâu ngày hay chốc lát thì các loại đồ chơi đó nhất thiết phải đẹp. Bởi vậy. Đồ chơi phải giáo dục sở thích và hướng hứng thú thẩm mỹ đúng đắn - hướng vào sự sáng tạo - Đây cũng là một nhiệm vụ quan trọng mà các nhà mỹ thuật có thể đóng góp trong việc thiết kế những mẫu đồ chơi vừa mang tính thẩm mỹ cao, vừa mang tính giáo dục lại vừa hấp dẫn được trẻ em.

2.4. Một số giải pháp trong việc rèn luyện kỹ năng làm ĐDDH và ĐC.

Việc rèn luyện, phát triển kỹ năng làm ĐDDH và ĐC cho SV để phát triển năng lực nghề nghiệp cần được đặt ra một cách đồng bộ, toàn diện. Đó là điều kiện cần thiết để hình thành cho sự phát triển nhân cách người GV tương lai, kích thích sự tự giáo dục, và giáo dưỡng của SV. Vì vậy, cần rèn luyện theo hướng đa dạng hóa các hình thức như: Tổ chức hoạt động tập thể, ngoại khóa, semina... Đặc biệt các nội dung rèn luyện cần cấu trúc có logic từ cơ bản đến tổng hợp rồi đến nâng cao kỹ năng.

Công tác giám sát việc đánh giá rèn luyện kỹ năng làm ĐDDH và ĐC không chỉ dựa vào kết quả của các bài tập, bài kiểm tra mà còn phải đánh giá vào ý thức tự giác, tự học của SV; tạo điều kiện để SV tổ chức các hoạt động rèn luyện nghề nghiệp thông qua các hội thi nghiệp vụ, khuyến khích các hoạt động mang tính sáng tạo, trung thực và tự giác.

Tăng cường cơ sở vật chất, thiết bị thực hành phải được đồng bộ, chất lượng tốt để khai thác triệt để tinh thần học tập, sáng tạo phát triển năng lực nghề nghiệp cho SV. Cần xây dựng chính sách hỗ trợ vật chất cho người học để động viên SV tích cực trong hoạt động

Cho SV được tiếp xúc nhiều với thực tế ngoài xã hội về các hoạt động nghệ thuật và ngành học thông qua các đợt đi kiến tập và thực tập, thực tế, tham quan (trong và ngoài tỉnh).

GV tham gia đào tạo cần chia sẻ trách nhiệm của mình trong các hoạt động học tập, rèn luyện chuyên môn nghề nghiệp làm ĐDDH và ĐC... hình thành cho SV các kỹ năng thiết kế bài giảng, thiết kế các phương tiện dạy học và làm đồ chơi trang trí trường lớp, tổ

chức môi trường hoạt động nâng cao chất lượng và hiệu quả trong công tác và giáo dục trẻ Mầm non.

3. Kết luận

ĐDDH và ĐC có tác dụng lớn đến việc hình thành và phát triển nhân cách trẻ. Trong những năm gần đây ngành học mầm non được Đảng nhà nước, các cấp ngành, các tổ chức quốc tế quan tâm nhiều hơn. Các trang thiết bị dạy và học của trẻ đã từng bước được trang bị. Về cơ bản tuy chưa thật đầy đủ nhưng đã có nhiều hơn trước. Các nhà trường đã vận dụng tốt nhiều nguồn lực cùng chung sức xây dựng cơ sở vật chất nhà trường, tuy nhiên để cơ sở vật chất của nhà trường thêm phong phú, đa dạng và thiết thực tạo môi trường hoạt động tích cực cho trẻ, GV cần nỗ lực nhiều hơn trong việc làm ĐDDH và ĐC cho trẻ. Đối với công tác giảng dạy trong trường sư phạm cần khuyến khích SV tìm tòi sáng tạo tìm những loại vật liệu sẵn có để tìm kiếm ở địa phương để làm đồ dùng, đồ chơi phục vụ công tác giáo dục và chăm sóc trẻ. Đặc biệt, với ĐDDH và ĐC trong hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non cần có những yêu cầu riêng, phù hợp với đặc điểm khả năng tạo hình của trẻ, phát huy tích cực tiềm năng của trẻ đặc biệt là cảm xúc của trẻ, giúp trẻ mạnh dạn, tự tin, chuẩn bị hành trang cho các cấp học tiếp theo.

Tài liệu tham khảo

1. Ưng Thị Châu, Nguyễn Lăng Bình, Lê Đức Hiền(1998), *Tạo hình và phương pháp hướng dẫn hoạt động tạo hình cho trẻ*. NXB Giáo dục
2. Nguyễn Thị Ngọc Chúc (1990), *Giáo dục học mẫu giáo*, NXB Giáo dục.
3. Đỗ Thị Thanh Mai, *Nghiên cứu khả năng sáng tạo của trẻ mẫu giáo thông qua hoạt động vẽ*.
4. Nguyễn ánh Tuyết, Nguyễn Hoàng Yên (1992), *Điều cần biết về sự phát triển của trẻ thơ*, NXB Sư phạm.
5. P.N XacuLina T.K KomaRova (1992), *Phương pháp dạy hoạt động tạo hình*, NXB Giáo dục
6. Lê Thị Thanh Thủy (2008). *Phương pháp tổ chức hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
7. Rhoda Kellogg (1970). *Analyzing Children's Art*.USA.
8. Mary Mayesky (1995). *Creative Activities for Young Chindren*. Delmar Publisher Inc., USA.
9. Edward, L.C. (1990). *Affexive Development and the Creative Arts: A Process Approach to Early Childhood Education*. Columbus, Ohio.: Merrill-Macmillan.
10. Wasington State (2009). *Competencies for Early Care and Early Childhood Education*. Department of Early Learning, USA.